

Invasiva främmande arter

Information och vägledning

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Få koll på invasiva främmande arter i dina marker

Genom denna folder vill Länsstyrelsen i Jämtlands län visa på ett viktigt område där vi alla behöver hjälpas åt. Det handlar om invasiva främmande arter som sprider sig på bekostnad av andra växter i landskapet. Här beskriver vi några av de vanligast förekommande invasiva främmande växterna som finns i Jämtlands län.

Vad är invasiva främmande arter?

Främmande arter är växter eller djur som avsiktligt eller oavsiktligt flyttats utanför sin naturliga utbredning till ett för arten nytt område. Vissa främmande arter lyckas etablera sig i sin nya miljö och har egenskaper som kan orsaka mycket stora skador på naturen och för viktiga verksamheter i samhället. Dessa arter kallas invasiva främmande arter. Arterna kan allvarligt skada förutsättningarna för jord- och skogsbruk, konkurrera ut naturligt förekommande arter, sprida sjukdomar, rubba ekologiska system med mera vilket i förlängningen orsakar kostnader för enskilda och för samhället. Problemen och kostnaderna ökar med tiden och därför är det viktigt med tidig upptäckt och snabba insatser.

Var finns invasiva främmande växter?

I Jämtlands län har invasiva främmande växter ännu en förhållandevis begränsad utbredning. Med stor sannolikhet kommer deras utbredning att öka över tid, framförallt om vi inte aktivt försöker begränsa dem. Vanliga växtplatser för flera av dessa växter är dikesrenar, mark i träda, ruderatmark (till exempel upplag av jord- och grusmassor, grustag, industritomter, grusgångar med mera) samt hyggen och kraftledningsgator.

Vad säger lagen?

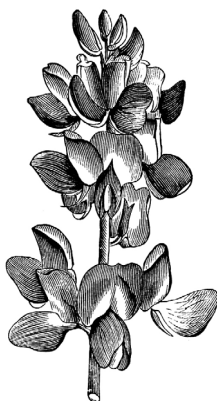
De främmande invasiva växter som är upptagna på EU:s så kallade unionsförteckning får man inte transportera, hantera, använda, byta, tillåta reproducera sig, låta växa, odla eller släppa ut i miljön. Påföljden kan bli böter eller fängelse i upp till två år. I artbeskrivningarna nedan är de EU-listade arterna som förekommer i Jämtlands län markerade med (EU art). På Naturvårdsverkets hemsida finns en aktuell lista över alla EU-listade arter med en beskrivning om hur de ser ut och hur man ska hantera dem vid upptäckt. Gå in på www.naturvardsverket.se och sök på samlad information om invasiva arter.

Förutom växterna i EU:s unionsförteckning finns det många andra invasiva främmande växter som skapar problem. Artdatabanken har tagit fram en risklista där dessa arter bedömts och riskklassificerats. I artbeskrivningarna nedan återfinns några av de i länet vanligast förekommande ej EU-listade invasiva

växterna med hög eller mycket hög invasionsrisk. Arterna är ännu inte reglerade av lagar eller förordningar, men arbete pågår med att ta fram en nationell artlista som kommer att falla under samma lagkrav som unionsförteckningen.

Vem är ansvarig?

På nationell nivå är Naturvårdsverket samt Havs- och vattenmyndigheten ansvariga för invasiva främmande arter och på regional nivå är Länsstyrelsen ansvarig myndighet. För alla fastighetsägare, såväl privata som statliga, gäller att det är fastighetsägarens ansvar att se till att kända förekomster av EU-listade växter inte tillåts växa på fastigheten. Detta gäller såväl på åker- och ängsmark som skogsmark och i mer orörd natur. Därför utgör lantbruk och andra areella näringar en viktig del i arbetet mot invasiva främmande växter.

Vad kan du göra för att hindra spridningen i naturen?

Vi behöver alla hjälpa till och hålla utkik efter invasiva främmande växter och ta bort dem vid upptäckt. Om du upptäcker invasiva främmande växter på din mark, ta bort dem så att de inte sprids vidare – ju tidigare desto bättre! Växter upptagna på EU: unionsförteckning måste du ta bort, men vi rekommenderar dig att även ta bort andra problemarter.

Bekämpning – vad ska man tänka på?

I samband med bekämpning är risken för spridning extra stor, var därför extra försiktig. Försök få bort hela växten och framförallt de delar som förökar sig – frön och rotdelar. Vissa frön kan ligga i jorden i tiotals år och sedan ta fart och gro. Tänk också till så att frön och växtdelar inte hamnar i vattendrag då de kan vara en effektiv spridningskälla.

Gemensamt för bekämpningsmetoderna är att de bör utföras före frösättning och i de flesta fall att de måste upprepas under flera år för att ha varaktig effekt.

För enstaka växter och mindre bestånd är det effektivt de gräva upp eller rotdra dem och sedan föra bort växtmaterialet. Har du tillgång till nötkreatur, får eller getter kan bete ha mycket god effekt på flera av arterna. Tidigt betespåsläpp följt av upprepat bete under säsongen är viktigt då äldre exemplar av växterna ofta ratas. Även slåtter kan ha bra effekt om den utförs innan blomning och växtdelarna förs bort.

Att samla ihop, förflytta och transportera invasiva främmande växter innebär en stor spridningsrisk. Rekommendationen är att använda väl förslutna plastsäckar så att inte växterna fröar av sig eller att växtdelar ramlar av längs vägen.

Kompostera inte dessa växter. Risken är stor att frön eller andra växtdelar inte förmultnar och kan börja växa vid komposten och sprida sig vidare när jorden används på andra ställen. En säkrare och effektivare metod är att bränna upp växtdelarna inklusive alla fröställningar och uppgrävda rötter.

Kom ihåg att om marken omfattas av föreskrifter, till exempel Natura 2000, biotopskydd, naturreservat etc, bör myndigheten som meddelat föreskrifterna kontaktas innan åtgärder vidtas.

Rapportera fynd!

Om du hittar någon av arterna i den här informationsbroschyren ute i naturen – rapportera det! Via www.invasivaarter.nu kan EU-listade arter samt ett fåtal ej EU-listade arter rapporteras. Via www.artportalen.se kan alla arter rapporteras men sidan kräver att du registrerar dig. Allmänhetens rapporter är mycket viktiga för att kunna följa dessa arters förekomst och utbredning, framför allt på nya platser.

Ju fler som rapporterar desto bättre underlag får myndigheter, forskare och andra i arbetet med att förebygga och hindra fortsatt spridning.

Kontakta oss!

Har du några frågor eller vill ha råd angående invasiva främmande arter? Gå in på länsstyrelsens hemsida om invasiva främmande arter via www.lansstyrelsen.se/jamtland och sök på invasiva främmande arter i Jämtland. Här finns också information om vilka invasiva främmande djur som finns i Jämtlands län samt mycket mer. Kontaktuppgifter hittar du om du söker på natur och landsbygd och klickar dig vidare till invasiva arter i sökresultatet.

Foto: RPS Group plc, www.nonativespecies.org

Jätteloka (EU art)

Jättelokan blommar i juli–augusti. Innan blomning har arten en vegetativ rosett med tre till fyra blad i två till fem år innan den blommar en gång och därefter dör. Den blommande jättelokan är ganska lik björnloka men mycket större, upp till tre meter hög med halvmeterstora blomsterflockar och nästan en meter breda basala blad. I Jämtland brukar den dock vara något mindre. Jätteloka växer ofta i ängsmarker, längs vägar och vid bebyggelse och konkurrerar effektivt ut andra arter. Fröna kan spridas långa sträckor i strömmande vatten.

Tänk på!

- Att bekämpa jättelokan innan den sätter frö!
- Att vid bekämpning använda skyddskläder och skyddsglasögon då växtsaften i kombination med solljus kan ge upphov till kontakteksem!

Foto: Jouko Lehmuskallio, NatureGate, www.luontoportti.com/suomi/en/

Tromsöloka (EU art)

Tromsöloka är lik jätteloka och växer gärna på öppen näringsrik mark. Arten blommar under juni-juli och förekommer främst i anslutning till tätorter, längs vägar och järnvägar, på ruderatmarker och i trädgårdar. Den skiljs från jättelokan bland annat genom att den kan ha upp till fem stjälkar från basen mot jättelokans enda, har mer långsträckta blad, tydligt välvd blomställning samt doftar anis. Tromsölokan är perenn och kan avge substanser i marken som är giftiga för andra växter. Detta kan försvåra för växter att komma tillbaka även när tromsölokan tagits bort. Fröna kan spridas långa sträckor i strömmande vatten.

Tänk på!

- Att bekämpa tromsölokan innan den sätter frö!
- Att vid bekämpning använda skyddskläder och skyddsglasögon då växtsaften i kombination med solljus kan ge upphov till kontakteksem!

Jättebalsamin (EU art)

Jättebalsamin kan bli upp till 2,5 meter hög och växer oftast i stora bestånd. Arten blommar under juli-september. Blommorna är rosa, ibland vita, och stjälkarna är grova, kantiga och ofta rödaktiga. Arten är 1-årig och har mycket stor fröproduktion. Fröna kan spridas långa sträckor i strömmande vatten. Jättebalsamin växer ofta i fuktiga till blöta, öppna till halvöppna mycket näringsrika miljöer som näringsrika stränder, skogsbäckar, högrötsängar, fuktiga ruderatmarker och hyggen. Genom att arten är beståndsbildande tränger den effektivt undan andra arter. Jättebalsamin producerar också mycket nektar vilket lockar många pollinerare som därigenom väljer bort inhemska växter.

Tänk på!

- Att bekämpa jättebalsamin innan den sätter frö!

Foto: George Chernilevsky, <https://commons.wikimedia.org>

Blomsterlupin

Blomsterlupin växer ofta längs vägar, vattendrag och på hyggen. Arten blommar under juni–juli och känns lätt igen på sina blålila blommor. Blomsterlupin är den arten som ställer till mest problem i Jämtlands län. Arten sprider sig snabbt och förekommer vanligtvis längs vägar, järnvägar och på ruderatmark. Fröna kan spridas långa sträckor i strömmande vatten. Blomsterlupin konkurrerar ut inhemska arter och binder kväve i marken vilket skapar sämre förutsättningar för många skyddsvärda växter.

Tänk på!

- Att bekämpa blomsterlupin flera gånger under samma växtsäsong så att den inte kan sätta frö!

Foto: Real Jardín Botánico de Madrid, <https://commons.wikimedia.org>

Knölklocka

Knölklockan blommar under juli-september med blå blommor som sitter i en klase på ena sidan av stjälken. Stjälken kan bli upp mot sju decimeter hög och är vanligen ogrenad. Knölklockan växer ofta i parker och trädgårdar, men också i åkerkanter, skogsbryn och öppnare skogar. Arten har en grenad, slingrande jordstam med vilken den effektivt sprider sig vegetativt och konkurrerar ut andra arter. Jordstammen sitter djupt i marken vilket innebär att arten är svår att gräva bort.

Tänk på!

- Att den effektivaste bekämpningsmetoden är att täcka knölklockorna med tät markduk som får ligga på i minst två år!
- Att om den grävs bort, se till få bort alla rotdelar! Även små bitar av jordstammen kan bilda nya plantor.

Fotograf: Christer Neideman, <http://slandan.milnerdata.com>

Parksallat

Parksallat blommar under juli-september med blå blommor. Bladen är ljusgröna och stjälken kan bli upp till två meter hög. Den växer ofta i stora och täta bestånd och de basala bladen sprider sig med underjordiska utlöpare. Parksallat växer ofta på kulturpåverkad öppen, näringsrik mark, till exempel vägrenar, dikesslänter och liknande miljöer. Artens täta och mattbildande basala blad samt rotskottens goda spridningsförmåga gör att den effektivt skuggar ut och tränger undan andra arter.

Tänk på!

- Att parksallat bekämpas bäst genom att grävas upp eller att täckas med tät markduk som får ligga i minst två år!

Foto: Helene Nyegaard, www.nobanis.org

Vresros

Vresros är en köldhärdig, storvuxen, grenig buske med tätt och vasst taggig stam som kan bli 1 till 2 meter hög. Bladen är blankt mörkgröna och vresrosen blommar med mörkt rosa, ibland vita, blommor från juni till september. Arten trivs på sandiga marker, är snabbväxande och tränger lätt ut andra arter genom att med rotskott bilda täta bestånd. Vresrosens frukter, nyponen, och rotdelar kan spridas mycket långa sträckor i vattendrag och etablera nya plantor.

Tänk på!

- Att vresros måste grävas upp för att kunna bekämpas! Se till få bort alla rotdelar! Även små små rotdelar kan bilda nya plantor.

Foto: Meneerke bloem, <https://commons.wikimedia.org>

Bergklint

Bergklint har en ogrenad upp till 8 dm hög stjälk och växer vanligen på ängsmark, trädgårdar och i skogsbryn nära bebyggelse. Blommar med blå blommor under juni-augusti. Arten kan sprida sig med både frö och rotskott, är tuvbildande och tränger effektivt undan andra arter. Bergklint liknar blåklint men har bredare blad och större blomkorgar. Bergklint är också flerårig till skillnad från blåklint som är ettårig.

Tänk på!

- Att bergklint bekämpas effektivast genom att grävas upp!

Foto: Donald Cameron, <https://goobotany.nativeplanttrust.org>

Vattenpest

Vattenpest trivs i näringsrika vatten och bildar långa slingor med stälkar som kan bli upp till ett par meter långa. De centimeterlånga bladen sitter i täta kransar längs stälken. Arten blommar i toppen av stälkarna med små vita eller bleklila blommor från juli till september. Arten sprider sig genom att små bitar av den driver med vattnet, fastnar på fåglar eller flyttas oavsiktligt av människor. Vattenpest kan bilda täta bestånd i sjöar, dammar och vattendrag som skuggar ut andra växter och minskar syretillgången vid bottenarna då växtmaterialet bryts ner.

Tänk på!

- Att inte försöka bekämpa arten på egen hand! Rapportera istället fynd via www.artportalen.se

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Telefon: 010-225 30 00
jamtland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/jamtland

TILLSAMMANS FÖR EN HÅLLBAR FRAMTID
